

Συνταγή για μια λαογραφική έρευνα για τα πουλιά

Ομαδική δραστηριότητα

Μπλοκ σημειώσεων, μολύβια (μαγνητόφωνο εγγραφής, φωτογραφική μηχανή)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ

Κάθε παιδί να καταγράψει, με συστηματικό τρόπο την τοπική γνώση για τη φύση της περιοχής όπου ζει και να διαπιστώσει ότι η πολύτιμη αυτή γνώση αποτελεί κομμάτι της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Ο Μαυροπετρίτης λέγεται και γεράκι της Ελεωνόρας προς τιμή της μεσαιωνικής πριγκίπισσας Ελεωνόρας που έζησε τον 14 μ.Χ. αιώνα στη Σαρδηνία. Εκείνη σύνταξε μια σειρά νόμων ανάμεσα στους οποίους υπήρχε ένα χωρίο που αναφερόταν στην προστασία των γερακιών. Ωστόσο οι σκοποί της πριγκίπισσας μάλλον δεν ήταν και τόσο αγνοί. Ουσιαστικά σκόπευαν στην αποτροπή του απλού λαού από τη σύλληψη νεαρών γερακιών, έτσι ώστε αυτά να τα νέμονται μόνο οι ευγενείς, για να ασκούν το άθλημα της ιερακοθηρίας, ιδιαίτερα διαδεδομένο τότε στις εύπορες τάξεις της Ευρώπης και των Βρετανικών νησιών. Άλλωστε παρά την μετέπειτα χρησιμοποίηση του ονόματος της Ελεωνόρας σαν δηλωτικό του είδους του Μαυροπετρίτη, ο νόμος που εκείνη θέσπισε δεν αναφερόταν καθόλου σε αυτό το γεράκι αλλά πιθανότατα στον Πετρίτη (*Falco peregrinus*) και στο Διπλοσάινο (*Accipiter gentilis*), δυο είδη που παραδοσιακά χρησιμοποιούνται από τους ιερακοθήρες.

Το βαρβάκι

Στα νησιά του Αιγαίου ο Μαυροπετρίτης είναι κυρίως γνωστός με τα ονόματα Βαρβάκι, Βαρβακιά, Βάρβακας ή Βαρβακίνα. Αν και στον 3ο τόμο του Ιστορικού Λεξικού της Νέας Ελληνικής της Ακαδημίας Αθηνών, τα λήμματα βάρβακας, βαρβάκι, βαρβακίνα αναφέρονται με τη σημασία του πτηνού «Ελεωνόρα», το πιθανότερο είναι ότι με τις λέξεις αυτές δεν δηλώνεται μόνο ο Μαυροπετρίτης αλλά κι άλλα αρπακτικά που απαντούν στο νησιωτικό χώρο. Πάντως η λέξη βαρβάκι υπάρχει και στον Ησύχιο (μεσαιωνικά) ως βάρβαξ. Η λέξη πιθανά προέρχεται από την αιγυπτιακή λέξη Βαϊήθ που είναι σύνθετη, αποτελείται από τα συνθετικά βαιί (ψυχή) και ήθ (καρδιά) και συμβολίζει μια εγκάρδια ψυχή. Στην παράδοση της Αιγύπτου φαίνεται ότι ψυχές και γεράκια είχαν μεγάλη σχέση: σαν γεράκια πετάνε οι νεκροί Φαραώ την ώρα του θανάτου, στα φτερά ενός γερακιού κάποιες φορές κάθονται οι ψυχές για να περάσουν στον κόσμο των νεκρών και σαν γεράκι εικονίζεται η ψυχή σε πλήθος αναπαραστάσεις στην αιγυπτιακή τέχνη. Τέλος τα γεράκια καθώς πετούσαν ψηλά και χάνονταν στα σύννεφα ταυτίστηκαν επίσης με τον ήλιο και ως ιερακόμορφοι παρουσιάζονται οι θεοί του ήλιου Ρα και Ώρος. Έτσι απεικονίστηκαν να φέρουν τον ήλιο στο στρογγυλό τους κεφάλι με τα φτερά τους να απλώνονται σαν ακτίνες, συμβολίζοντας τον ουρανό.

Η έρευνα ξεκινά!

Λέξεις, λεξούλες, αινίγματα, παραμύθια, τραγούδια τόσο διαφορετικά σε κάθε τόπο. Λέξεις που οι άνθρωποι χρησιμοποιούν για να ερμηνεύσουν, να περιγράψουν να τραγουδήσουν. Πόσο σημαντικές είναι; Πάρα πολύ γιατί αποτελούν κομμάτι της πολιτισμικής μας παράδοσης. Και πόσο κινδυνεύουν; Ακόμα περισσότερο, αφού χάνονται με μεγαλύτερη ταχύτητα από τον κόσμο που περιγράφουν. (συνέχεια στο επόμενο φύλλο)

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

Κάθε μαθητής/-τρια

καλείται να καταγράψει,

με συστηματικό τρόπο

λαογραφικά στοιχεία που

αφορούν στους

Μαυροπετρίτες και

τα πουλιά

γενικότερα.

Διαδικασία

Τα παιδιά καλούνται να εκπονήσουν μια λαογραφική έρευνα για την орνιθοπανίδα της περιοχής όπου ζουν, καταγράφοντας τοπικά ονόματα των πουλιών, αινίγματα, παροιμίες, τραγούδια, παραμύθια, τοπωνύμια, «μνημεία» του προφορικού λόγου και προσωπικές ιστορίες που οι άνθρωποι έχουν να διηγηθούν. Ακόμη, μπορούν να επιχειρήσουν μια σφυγμομέτρηση της κοινής γνώμης για την орνιθοπανίδα της περιοχής τους, διερευνώντας τη στάση των κατοίκων για κάποια είδη και να ερευνήσουν κατά πόσο εκείνα τα γνωρίζουν ή όχι, εάν τα αντιμετωπίζουν ως ωφέλιμα ή βλαβερά, εάν τα κυνηγούν, εάν τρέφουν προλήψεις γι αυτά κ.α. Παρακάτω σας παραθέτουμε κάποιες πληροφορίες για τον Μαυροπετρίτη που εμείς μάθαμε, ψάχνοντας, ρωτώντας και διαβάζοντας και κάποιες οδηγίες για να ξεκινήσετε. Διαβάστε το παρακάτω κείμενο μαζί με τους μαθητές σας και καλή τύχη!

